

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ και ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χριστόφορος Φωκαΐδης - Κωνσταντίνος Αδαμίδης

Η Κύπρος στην Εποχή των Πολυκρίσεων

ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ
ΣΕ 24 ΕΡΩΤΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Η εμπιστοσύνη προς τους πολιτικούς θεσμούς ως ανθεκτικότητα στις κρίσεις

Προδημοσίευση κειμένου από το Βιβλίο

Δρ. Χριστόφορος Φωκαΐδης και

Δρ. Κωνσταντίνος Αδαμίδης

Προδημοσίευση κειμένου από το Βιβλίο

«Η Κύπρος στην Εποχή των Πολυκρίσεων:
Οι Μεγάλες Προκλήσεις σε 24 Ερωταπαντήσεις»

Copyright © 2024 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος,

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Πρόεδρος ΙΜΠΔ

Περί του συγγραφέα

Ο Χριστόφορος Φωκαΐδης είναι πανεπιστημιακός και πρώην υπουργός άμυνας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι κάτοχος πτυχίου Οικονομικών (με δευτερεύοντα κλάδο τις Πολιτικές Επιστήμες) του Πανεπιστημίου Κύπρου, από το οποίο απέκτησε και δεύτερο πτυχίο στις Τουρκικές Σπουδές. Έχει λάβει επίσης μεταπτυχιακό τίτλο στην Ευρωπαϊκή Πολιτική και στις Σπουδές στη Δημοκρατία από το Πανεπιστήμιο του Kent στο Ηνωμένο Βασίλειο, απ' όπου αναγορεύθηκε ακολούθως σε διδάκτορα Πολιτικών Επιστημών και Διακυβέρνησης. Από τα φοιτητικά του χρόνια είχε έντονη ανάμειξη στα κοινά και στην πολιτική. Διετέλεσε, μεταξύ άλλων Πρόεδρος της Νεολαίας του Δημοκρατικού Συναγερμού, Επικεφαλής της Σχολής Πολιτικής Επιμόρφωσης του ΔΗΣΥ και Μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου. Έχει εργαστεί ως ερευνητής και έχει διδάξει επί σειρά ετών ως λέκτορας στο τομέα των πολιτικών επιστημών σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τον Μάρτιο του 2014 έγινε δεκτός για visiting fellowship στο Πανεπιστήμιο του Yale στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Τον Απρίλιο του 2014 διορίστηκε από τον Πρόεδρο Αναστασιάδη, ως Υπουργός Άμυνας, αξίωμα από το οποίο υπηρέτησε μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2018. Κατά τη διάρκεια της υπουργίας του προωθήθηκε και τέθηκε σε εφαρμογή το σχέδιο αναδιοργάνωσης και εκσυγχρονισμού της Εθνικής Φρουράς σε ημιαγγελματικό στρατό ενώ καθιερώθηκε μια νέα πολιτική αμυντικής διπλωματίας, με ανάπτυξη στρατιωτικών συνεργασιών με σειρά γειτονικών και άλλων κρατών. Μετά το πέρας της υπουργικής του θητείας ανέλαβε θέση Επίκουρου Καθηγητή (Adjunct) στο Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι ιδρυτής και πρόεδρος του Ινστιτούτου Μελετών Πολιτικής και Δημοκρατίας.

Διευθυντής ΙΜΠΑ

Περί του συγγραφέα

Ο Δρ Κωνσταντίνος Αδαμίδης είναι ο Διευθυντής του Ινστιτούτου Μελετών Πολιτικής και Δημοκρατίας. Είναι Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων και Αναπληρωτής Πρόεδρος του Τμήματος Πολιτικής και Διακυβέρνησης στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας (UNIC), όπου εκτελεί και καθήκοντα Διευθυντή της Διπλωματικής Ακαδημίας. Πέραν από τις ακαδημαϊκές του δραστηριότητες, ο Δρ. Αδαμίδης συνεργάζεται συχνά με υπηρεσίες της κυβέρνησης, ιδιαίτερα με τα Υπουργεία Εξωτερικών και Άμυνας, την Εθνική Φρουρά, καθώς και με ξένες διπλωματικές αποστολές στην Κύπρο για θέματα που αφορούν την ασφάλεια και τη γεωπολιτική. Το 2014, ο Πρόεδρος Νίκος Αναστασιάδης διόρισε τον Δρ. Αδαμίδη ως Μέλος του πρώτου Γεωστρατηγικού Συμβουλίου της Κυπριακής Δημοκρατίας (2014-2018). Ο Κωνσταντίνος είναι κάτοχος διδακτορικού διπλώματος στις Πολιτικές Επιστήμες και στις Διεθνείς Σπουδές, κάτοχος μεταπτυχιακού στη Διπλωματία και στις Διεθνείς Σχέσεις, έχει MBA στα Χρηματοοικονομικά και επίσης BSc στα Οικονομικά (major) και στις Πολιτικές Επιστήμες (minor).

Η εμπιστοσύνη προς τους πολιτικούς θεσμούς ως ανθεκτικότητα στις κρίσεις

Η βιωματική εμπειρία των συνεπειών μιας κρίσης συντείνει σημαντικά στην πολιτική νομιμοποίηση κυβερνητικών αποφάσεων για έκτακτα - και επώδυνα πολλές φορές - μέτρα, τα οποία υπό άλλες συνθήκες δεν θα γίνονταν αποδεκτά από τους πολίτες. Η ίδια δε η φύση της κρίσης ως μια αιφνίδια απειλή, λειτουργεί κατά κανόνα ως καταλύτης συσπείρωσης του λαού γύρω από την πολιτική του ηγεσία, κι αυτό βοηθά στο να γίνουν δεκτές πολιτικές, που υπό άλλες συνθήκες θα προκαλούσαν σημαντική αντίδραση.

Αυτό, βεβαίως, πολύ μικρή σημασία έχει για ένα μη δημοκρατικό καθεστώς, το οποίο μπορεί αυθαίρετα, και με ευκολία, να περιστέλλει ατομικές ελευθερίες και δικαιώματα. Σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία, όμως, η συναίνεση του λαού αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο πάνω στον οποίο εδράζεται η αντιπροσωπευτική διακυβέρνηση. Γι' αυτό και η εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους δημοκρατικούς θεσμούς, και κατεξοχήν προς τους θεσμούς πολιτικής αντιπροσώπευσης, είναι κρίσιμος παράγοντας για την αποτελεσματική διαχείριση μιας κρίσης.

 Πολύ κρισιμότερη καθίσταται, ωστόσο, η σημασία της εμπιστοσύνης αυτής όταν πρόκειται για αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν σε συνθήκες όπου οι συνέπειες μιας ενδεχόμενης μελλοντικής κρίσης δεν είναι ορατές στην κοινή γνώμη.

Ο κρίσιμος ρόλος της ηγεσίας: Οι «βραδυφλεγείς» κρίσεις και το πολιτικό κόστος

Πολύ κρισιμότερη καθίσταται, ωστόσο, η σημασία της εμπιστοσύνης αυτής όταν πρόκειται για αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν σε συνθήκες όπου οι συνέπειες μιας ενδεχόμενης μελλοντικής κρίσης δεν είναι ορατές στην κοινή γνώμη. Σε αντίθεση, λοιπόν, με τις εν εξελίξει κρίσεις, οι οποίες λειτουργούν καταλυτικά στην κατεύθυνση της νομιμοποίησης διορθωτικών πολιτικών

αποφάσεων και έκτακτων μέτρων, διευκολύνοντας ουσιαστικά τις πολιτικές ηγεσίες να υπερβούν τον εγγενή περιορισμό του πολιτικού κόστους που ενυπάρχει πάντα στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, στις περιπτώσεις εκείνες όπου ο στόχος είναι η αποτροπή μελλοντικών κρίσεων ή και η αποπυροδότηση «βραδυφλεγών» κρίσεων, το πολιτικό βάρος για να πειστεί ο λαός για τις αναγκαίες τομές και μεταρρυθμίσεις πέφτει αποκλειστικά στους ώμους της πολιτικής ηγεσίας.

Αυτό οδηγεί, νομοτελειακά, σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον «πάγο», καθώς οι πολιτικές ηγεσίες προσπαθούν να βρουν τρόπους να αναβάλουν τις δύσκολες αποφάσεις και να μεταθέσουν την ευθύνη στους επόμενους.

Το ζήτημα είναι πως τέτοιου είδους μετασχηματιστικές πολιτικές συναντούν, κατά κανόνα, ισχυρή αντίδραση, καθώς, όπως είναι φυσικό, κινούνται ενάντια σε κατεστημένα συμφέροντα, κατεστημένες αντιλήψεις και νοοτροπίες. Ως εκ τούτου, ενέχουν μεγάλο πολιτικό κόστος, το οποίο οι πολιτικές ηγεσίες είναι, συνήθως, απρόθυμες να αναλάβουν. Αυτό οδηγεί, νομοτελειακά, σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον «πάγο», καθώς οι πολιτικές ηγεσίες προσπαθούν να βρουν τρόπους να αναβάλουν τις δύσκολες αποφάσεις και να μεταθέσουν την ευθύνη στους επόμενους.

Σε αυτό συντείνει και το γεγονός ότι οι γραφειοκράτες του συστήματος, αυτοί δηλαδή που είναι σε θέση να παρέχουν εμπειρογνωμοσύνη στους εκλεγμένους ηγέτες, προτιμούν την «ασφάλεια» της γνώριμής τους ρουτίνας, τουλάχιστον στον βαθμό που ο κίνδυνος δεν μοιάζει να είναι άμεσος. Πρόκειται ουσιαστικά για μια κουλτούρα συντήρησης, που πολύ συχνά θωρακίζει το σύστημα απέναντι σε μη επιθυμητές αναταράξεις. Σε ένα κόσμο πολυκρίσεων, όμως, η κουλτούρα αυτή μπορεί πολλές φορές να λειτουργεί ανασχετικά απέναντι σε αναγκαίες προσαρμογές σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Ούτε, όμως, και οι αντιπολιτεύσεις, κατά κανόνα, συμβάλλουν προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης των αναγκαίων -πλην αντιδημοφιλών- πολιτικών, που θα μπορούσαν να σώσουν τη χώρα από περιπέτειες στο μέλλον. Κι αυτό είναι, εν πολλοίς, αναμενόμενο, καθώς αν οι κυβερνήσεις έχουν - έστω και μελλοντικά - τη δυνατότητα να εισπράξουν κάποιο πολιτικό όφελος από την επιτυχή εφαρμογή μιας μεταρρύθμισης, οι αντιπολιτεύσεις στερούνται ανάλογου κινήτρου. Θα πρέπει εδώ, εν προκειμένω, να αναζητήσουμε άλλου είδους -ηθικά ή αξιακά, κυρίως- κίνητρα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις πολιτικές ηγεσίες σε αλλαγή παραδείγματος.

Ο φαύλος κύκλος απαξίωσης της πολιτικής ως έλλειμμα ανθεκτικότητας στις κρίσεις

Μόνο που τα σημερινά δεδομένα κάθε άλλο παρά δημιουργούν την

Η πολιτική κινείται, άλλωστε, περισσότερο με όρους μάρκετινγκ, με όρους δηλαδή προσαρμογής του πολιτικού προϊόντος στη ζήτηση -στις διαθέσεις του κοινού- παρά με όρους ιδεολογικών ή αξιακών προταγμάτων, την ώρα που η αίσθηση της «μονιμοκρίσης» που αρχίζει πλέον να διαχέεται στην κοινωνία

προσδοκία πως βρισκόμαστε κοντά σε αλλαγή παραδείγματος. Οι ηγέτες, παντού στον κόσμο, μοιάζουν ολοένα και λιγότερο ισχυροί για να κινηθούν ενάντια στο ρεύμα. Η πολιτική κινείται, άλλωστε, περισσότερο με όρους μάρκετινγκ, με όρους δηλαδή προσαρμογής του πολιτικού προϊόντος στη ζήτηση -στις διαθέσεις του κοινού- παρά με όρους ιδεολογικών ή αξιακών

προταγμάτων, την ώρα που η αίσθηση της «μονιμοκρίσης» που αρχίζει πλέον να διαχέεται στην κοινωνία, ενισχύει τις ήδη υπάρχουσες τάσεις απευθυγράμμισης των πολιτών από τους πολιτικούς τους αντιπροσώπους, και εν γένει από την πολιτική διαδικασία.

Το γεγονός ότι οι ψηφοφόροι, σε πολλές χώρες, επιβραβεύουν πλέον πολιτικά με την ψήφο τους ακραία κόμματα ή αντισυστημικούς υποψήφιους, που, απέναντι στα μεγάλα και σύνθετα προβλήματα της εποχής, προτάσσουν μόνο συνθήματα και «ουτοπικές» λύσεις, χωρίς αμφιβολία δεν συμβάλλει προς την κατεύθυνση εξυγίανσης της πολιτικής. Η συνειδητοποίηση δε αργότερα πως αυτές οι επιλογές, όταν δοκιμαστούν στην πράξη, όχι μόνο δεν βελτιώνουν την κατάσταση, αλλά την καθιστούν ακόμα πιο δυσχερή, οδηγεί συχνά σε περαιτέρω απαξίωση της πολιτικής, καθώς εν τω μεταξύ απομειώνεται ακόμα περισσότερο, σε επίπεδο πολιτικής προσφοράς, η δυνατότητα επιλογής ηγετών που θα ήταν έτοιμοι να επιλέξουν τον δύσκολο δρόμο της ανάληψης πολιτικού κόστους για την προαγωγή αναγκαίων αλλά αντιδημοφιλών πολιτικών.

 όσο οι πολιτικές ηγεσίες απαξιώνονται, και όσο οι πολίτες, παράλληλα, παραμένουν παθητικοί θεατές σε μια δημοκρατική πολιτεία, τόσο δυσκολότερη θα είναι η οικοδόμηση ανθεκτικότητας απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις.

Δημιουργείται έτσι ένας φαύλος κύκλος ανάμεσα στην τάση των πολιτικών να αποφεύγουν την προώθηση μετασχηματιστικών πολιτικών που ενέχουν πολιτικό κόστος και στην αναπαραγωγή της εικόνας που έχουν οι πολίτες ότι, πρώτον, η πολιτική δεν μπορεί να αλλάξει τα πράγματα και, δεύτερον, οι πολιτικοί ενδιαφέρονται μόνο για τα προσωπικά ιδιοτελή τους συμφέροντα. Έχουμε επί της ουσίας, εδώ, μία κρίση πολιτικής αντιπροσώπευσης - μια κρίση, δηλαδή, σε τελευταία ανάλυση, δημοκρατίας. Το βέβαιο πάντως είναι, πως όσο οι πολιτικές ηγεσίες απαξιώνονται, και όσο οι πολίτες, παράλληλα, παραμένουν παθητικοί θεατές σε μια δημοκρατική πολιτεία, τόσο δυσκολότερη θα είναι η οικοδόμηση ανθεκτικότητας απέναντι σε μελλοντικές κρίσεις.

* Προδημοσίευση αποσπάσματος από το βιβλίο «Η Κύπρος στην Εποχή των Πολυκρίσεων: Οι μεγάλες Προκλήσεις σε 24 Ερωταπαντήσεις», του Ινστιτούτου Μελετών Πολιτικής και Δημοκρατίας, που κυκλοφορεί από τον Εκδοτικό Οίκο Hippasus. Συμμετέχουν με παρεμβάσεις τους 24 ειδικοί επί διαφορετικών πεδίων. Η πρώτη παρουσίαση θα γίνει στη Λευκωσία, στο Βιβλιοπωλείο-Καφεαναγνωστήριο «Το Έρμα», την Τετάρτη 2 Οκτωβρίου και ώρα 6μ.μ..
